

А. П. Гриценко

Усі уроки
«ВСЕСВІТНЯ
ІСТОРІЯ»
7 клас

Харків
Видавнича група «Основа»
2015

УДК 37.016
ББК 74.266.3
Г85

А в т о р:

Гриценко А. П., старший учитель
Слоутського НВК Глухівського р-ну Сумської обл.

Гриценко А. П.

Г85 Усі уроки «Всесвітня історія». 7 клас / А. П. Гриценко. —
Х. : Вид. група «Основа», 2015. — 190 [2] с.

ISBN 978-617-00-2330-8.

Пропонований навчальний посібник, підготовлений відповідно до програми Міністерства освіти і науки України для 11-річної школи (2012 р.), містить усі розробки уроків до курсу «Всесвітня історія» для 7 класу, які супроводжено методичними рекомендаціями щодо використання різноманітних методів і прийомів навчання.

УДК 37.016
ББК 74.266.3

Навчальне видання

ГРИЦЕНКО Андрій Петрович

УСІ УРОКИ «ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ». 7 КЛАС

Головний редактор *Н. І. Харківська*

Редактор *О. О. Івакін*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедева*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 20.02.2015. Формат 60×90/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 12,0. Замовлення № 15-02/16-05.

ТОВ «Видавнича група “Основа”»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

Віддруковано з готових плівок ПП «Тріада Принт»

м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 757-98-16, 757-98-15

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1870 від 16.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-2330-8

© Гриценко А. П., 2015

© ТОВ «Видавнича група “Основа”», 2015

Зміст

Календарне планування курсу «Всесвітня історія» (7 клас)	5
<i>Урок 1.</i> Повторення знань і уявлень історичного розвитку людства у стародавню добу	27
<i>Урок 2.</i> Вступ	33

РОЗДІЛ I.

ПЕРШІ СЕРЕДНЬОВІЧНІ ДЕРЖАВИ

<i>Урок 3.</i> Народження середньовічної Європи	40
<i>Урок 4.</i> Варварські королівства. Імперія Карла Великого	47
<i>Урок 5.</i> Візантійська імперія	54
<i>Урок 6.</i> Розквіт і занепад Арабського халіфату	61
<i>Урок 7.</i> Практичне заняття 1. Вплив перших середньовічних імперій на європейську історію	67
<i>Урок 8.</i> Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом I «Перші середньовічні держави»	68

РОЗДІЛ II.

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СВІТ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

<i>Урок 9.</i> Середньовічне європейське суспільство	73
<i>Урок 10.</i> Практичне заняття 2. Лицарські традиції	79
<i>Уроки 11–12.</i> Європейське середньовічне місто	79
<i>Урок 13.</i> Практичне заняття 3. Повсякденне життя людини у Середні віки	89
<i>Урок 14.</i> Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділом II «Середньовічний світ Західної Європи»	90

РОЗДІЛ III.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВИ У X–XV СТ.

<i>Урок 15.</i> Практичне заняття 4. Походи вікінгів та нормандські завоювання. Вільгельм Завойовник	95
<i>Урок 16.</i> Хрестові походи	95
<i>Урок 17.</i> Середньовічні держави: від роздробленості до станово-представницьких монархій	101

Уроки

<i>18–19.</i> Англія та Франція у XII–XV ст.	107
<i>Урок 20.</i> Практичне заняття 5. Велика хартія вольностей.	113
<i>Урок 21.</i> Священна Римська імперія (Німеччина та Італія).	114
<i>Урок 22.</i> Мусульманська Іспанія та Реконкіста.	119

РОЗДІЛ IV.**МАТЕРІАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ СВІТ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ**

<i>Урок 23.</i> Культура середньовічної Європи, освіта і наука.	124
<i>Урок 24.</i> Вплив церкви на середньовічне суспільство.	130
<i>Урок 25.</i> Раннє Відродження і гуманізм	136
<i>Урок 26.</i> Практичне заняття 6. Християнські храми у житті середньовічних європейців.	142
<i>Урок 27.</i> Узагальнення. Тематичне оцінювання за розділами III–IV «Європейське суспільство і держави у X–XV ст.» та «Матеріальний і духовний світ європейського Середньовіччя».	142

РОЗДІЛ V.**КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

<i>Урок 28.</i> Польське, Угорське та Чеське королівства.	148
<i>Уроки</i> Новгородська боярська республіка <i>29–30.</i> та Московська держава	157
<i>Урок 31.</i> Практичне заняття 7. Виникнення слов'янської писемності. Кирило і Мефодій	165

РОЗДІЛ VI.**СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СХІД**

<i>Урок 32.</i> Середньовічне суспільство Індії та Китаю (оглядово)	166
<i>Урок 33.</i> Утворення Османської імперії	173
<i>Урок 34.</i> Тематичне оцінювання за розділами V–VI «Країни Центральної та Східної Європи» та «Середньовічний Схід»	178
<i>Урок 35.</i> Узагальнення до курсу «Внесок цивілізацій Середньовіччя в історію людства та становлення сучасної Європи»	182

Література	189

УРОК 1

Повторення знань і уявлень історичного розвитку людства у стародавню добу

Очікувані результати

Після цього уроку учні зможуть:

- пригадати і назвати основні події та поняття, з вони якими ознайомилися впродовж вивчення історії людства у стародавню добу;
- показати на карті держави, історію яких вони вивчали протягом року; місця основних воєнних подій цього періоду історії;
- порівняти природні умови, господарське, духовне та культурне життя різних країн;
- висловлювати судження про цілісність історичного процесу та роль історичних знань у житті людини.
- назвати і застосовувати поняття і терміни: «всесвітня історія», «цивілізація», «історичні джерела».

Тип уроку: урок актуалізації знань, умінь і навичок.

Обладнання: комп'ютер або ноутбук, мультимедійний проектор та екран (мультимедійний комплекс), підручник, карта з історії Стародавнього світу для 6 класу, ілюстративний дидактичний матеріал.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ

Повідомлення теми та завдань уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Бесіда

1. Який період історії ми вивчали минулого навчального року?
2. Назвіть основні історичні джерела та інформаційні ресурси (традиційні та сучасні електронні) для пошуку інформації про події історії Стародавнього світу.
3. Пригадайте поняття, з якими ви познайомились у процесі вивчення історії Стародавнього світу.
4. Назвіть держави, історію яких ми з вами вивчали.

5. Покажіть на карті тогочасні держави: Єгипет, Вавилон, Фінікію, Ізраїльсько-Іудейське царство, Перську державу, територію України, на якій проживали киммерійці та скіфи, Індію, Китай, Грецію, Спарту, Македонію, грецькі поліси Північного Причорномор'я, Рим, Візантію, Боспорське царство.
6. Покажіть на карті найбільш відомі військові походи: єгипетських фараонів Тутмоса III та Рамзеса II, греко-перські війни, «скіфського походу» Дарія, «східного походу» Александра Великого тощо.

Гра «Словниковий ланцюжок»

- ▼ Пригадайте основні події, визначення, терміни та поняття курсу історії Стародавнього світу, з якими ви ознайомились під час вивчення цього курсу.

Як варіант, кожне наступне слово повинне починатися з літери, якою закінчується попереднє. Таким чином, ми складаємо своєрідний «словниковий ланцюжок».

Варіант ланцюжка: АвстралопітеК — КульГ — ТриумвіраТ — ТермаА — АреопатГ — ГегемоніяЯ — ЯгвЕ — ЕпікуР — РеформаА — АполлоН — НомарХ — ХеопС — СпартА — АфродитаА — АмфітеатР тощо.

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота в групах («Брейн-ринг»)

Правила роботи

1. Учні об'єднуються в три-чотири-шість груп, кожна з яких отримує запитання, на яке необхідно надати відповідь.
2. Перед початком гри кожна команда делегує по одному представнику до складу журі, куди також входить вчитель історії для спостереження за об'єктивністю гри і розв'язання суперечок, що можуть виникнути.
3. Обирають помічника ведучого, який спостерігає за часом, ходом обговорення питань, виключення підказок з боку глядачів, а також виставлення оцінок, отриманих командами, на екрані.
4. Для виконання завдання надається 5–6 хв, після чого учитель або учень, що відповідав за підрахунок балів, представляє результати міні-турніру. Змагання можуть відбуватись у декілька раундів.

Запитання

1. Назвіть країну, у якій уперше визначили календарний рік. (У Єгипті уперше поділили рік на 12 місяців і 365 днів.)

2. Хто з давніх правителів та коли у своєму палаці першим використав ліфт? (*Римський імператор Нерон у II ст. до н. е.*)
3. Розкажіть про особливість фінікійського алфавіту. (*У ньому відсутні голосні.*)
4. Назвіть місто, символом якого є вовчиця. Розкажіть цю легенду. (*Це місто Рим. За легендою, вона вигодувала майбутніх засновників міста Ромула та Рема, яких підступний цар Амулій наказав утопити в Тібрі.*)
5. Які гіркі, в'язкі та з дивним смаком і запахом ліки прописав китайський лікар хворому? Ці ліки також тамували спрагу. Відтоді людство вживає їх чи не щодня. (*Фіточай, що володіє цілющими властивостями, особливо у разі застуди.*)
6. У якій країні було уперше винайдено матеріал для письма? (*У Давньому Єгипті уперше з цією метою використали папірус.*)
7. Чому в багатих римлян за обідом тричі змінювались страви, маючи назву «інші столи»? (*Після другої, головної зміни сімох страв, замість того, щоб прибирати брудний посуд, раби виносили столи разом із посудом, а на їхнє місце приносили інші — з фруктами та винами.*)
8. Кому могли належати слова: «Мій незабутній брат завжди був для мене взірцем. Нехай будуть прокляті його убивці. Минулої ночі брат з'явився до мене уві сні. «Чого ти вагаєшся? — вигукнув він. — Іншого шляху немає. Нам призначено обом життя і смерть у боротьбі за благо народу!» (*Римському консулу Гаю Гракху, який згадав свого убитого брата Тіберія.*)
9. З якої мови походить слово «термос»? (*У Давньому Римі жителі ходили до лазні, латиною *terma* — «тобто та, що зберігає тепло».*)
10. Розкажіть, чому в Олімпійських іграх брали участь лише заможні городяни. (*Для участі в іграх необхідно було тренуватись удома щодня протягом 10 місяців, а потім ще 2 місяці в Олімпії.*)

Вікторина «Гонка за лідером»

Правила роботи

1. Кожному учневі видають сигнальну картку, піднявши яку, він оголошує, що готовий відповідати.
2. У разі правильної відповіді учень отримує певну кількість балів або фішку. Наприкінці уроку фішки підсумовують. Той, хто набрав їх найбільшу кількість, стає переможцем.

Запитання історичної вікторини

1. Назвіть три типи землеробства, які з'являються після неолітичної революції.
2. Неоліт — середній кам'яний вік. Так чи ні?
3. Землероби належали до кочових чи осілих племен?
4. Кочовими чи осілими були представники скотарських племен?
5. Назвіть термін, що означає перехід людства від привласнювального до відтворювального господарства.
6. Який метал людина почала обробляти першим?
7. Енеоліт — це пізньокам'яний вік. Так чи ні?
8. Скажіть, як ми називаємо науку, що вивчає минуле людства за речовими пам'ятками, знайденими переважно під час розкопок?
9. Яка наука вивчає традиції, звичаї, вірування та способи ведення господарства різних народів?
10. Як називається наука, що вивчає різні системи лічби часу?
11. Як називається форма державного правління правителя з необмеженою владою?
12. Віра в надприродні сили та поклоніння їм — це...
13. Віра у безсмертя душі та існування духів — це...
14. Назвіть ім'я давньогрецького історика, що називав Єгипет «даром Нілу».
15. Назвіть імена давньоєгипетських фараонів.
16. На честь якого фараона було збудовано найбільшу гробницю?
17. Назвіть ім'я фараона, що провів релігійну реформу.
18. Назвіть давньоєгипетських богів.
19. Яку назву має система рільництва, заснована на штучному зрошенні ґрунту?
20. Яке одне з семи чудес світу збереглося донині в Єгипті?
21. Як давні греки називали місцевість між річками Тигр та Євфрат?
22. Хто з правителів Вавилону уклав перший в історії збірник писаних законів?
23. Столиця Ассирії — це...
24. Як ми називаємо групи населення в Індії, що розрізняються за професією та суспільним становищем?
25. Яке філософське вчення в Давньому Китаї проповідувало єднання з природою?
26. Яку давньокитайську споруду часів імперії Цинь можна побачити з космосу?
27. На якому острові зародилася Мінойська цивілізація?
28. Які твори Гомера ви знаєте?
29. Державний лад, що передбачає вибори органів влади та широке залучення громадян до управління державою — це...

30. Дайте визначення терміну «демос».
31. Який період в історії Давньої Греції історики називають «золотою добою»?
32. Коли відбулись перші Олімпійські ігри?
33. Як називались поселення, засновані переселенцями з інших країн?
34. Як ви розумієте крилатий вислів «лаконічна мова»?
35. Як ви розумієте крилатий вислів «Піррова перемога»?
36. Коли було засновано місто Рим?
37. Хто такі патриції?
38. Хто керував армією Карфагена у Другій Пунічній війні?
39. Як називалось свято на честь полководця-переможця в Давньому Римі?
40. Як називалися народні збори в Давньому Римі?
41. Хто з римських імператорів визнав християнство державною релігією Римської імперії?
42. На які дві частини розпалась Римська імперія?
43. Чи був Константинополь столицею Західної Римської імперії?
44. Назвіть рік падіння Західної Римської імперії.
45. Хто став останнім імператором Західної Римської імперії?

Конкурс капітанів

1. Поясніть зміст крилатого вислову «писати з червоного рядка»? *(У Давньому Єгипті переписувачі, починаючи нову главу чи розділ, виділяли їх червоним кольором.)*
2. Що означає крилатий вислів «канути в Лету»? *(Летою називалася підземна ріка пекла, що відокремлювала живий світ від царства мертвих. Води ріки несли забуття. «Канути в Лету» означає зникнути з пам'яті.)*
3. Що означає крилатий вислів «висікти море»? *(Коли буря зруйнувала міст, збудований за наказом Ксеркса для переправи військ, розгніваний перський цар наказав висікти море батогами. Означає «безсилий гнів».)*
3. Що означає крилатий вислів «перейти Рубікон» та розкажіть про обставини умови його появи. *(Цезар, повертаючись з Галлії з перемогою, тривалий час очікував на дозвіл сенату повернутися до Рима. Не дочекавшись рішення сенату, Цезар перейшов річку Рубікон, що означало — він розпочинає боротьбу за владу в Римі. Уживається у значенні «прийняти важливе рішення».)*
4. Розкажіть, за яких обставин з'явився крилатий вислів «І ти, Бруте!»? *(У вбивстві Цезаря брав участь його найближчий друг Брут. Побачивши його серед убивць, Цезар проголосив цю фразу.)*

5. Кому належать ці слова? «Ця людина не зробила мені нічого поганого, я навіть уважав його своїм другом. Але він поводився як цар і знищив наші одвічні свободи... І я був з тими, хто виконав свій обов'язок». (*Бруту, який брав участь у змові римських сенаторів проти Юлія Цезаря.*)
6. Звідки походить крилатий вислів «покривало Пенелопи»? (*Пенелопа — дружина Одиссея, живучи 20 років без чоловіка, обіцяла численним женихам вийти заміж, тільки-но завершить ткати покривало. Але щодночі вона розпускала зроблене. Означає нескінченну працю.*)
7. Чому давні греки уявляли, що богиня Ніка має крила? (*Тому що перемога примхлива і легко може залишити того, хто не у змозі її утримати.*)

IV. ПІДСУМКИ УРОКУ

Учитель підбиває підсумки змагань. При цьому враховує не тільки швидкість і правильність відповідей, а й рівень командної роботи, уміння налаштувати однокласників на правильну відповідь.

Учитель робить загальний висновок, у якому висвітлює значення історії та культурної спадщини Стародавнього світу в історії людства.

Учитель. З огляду на те, що ви починаєте вивчати історію Середніх віків, необхідно усвідомити, що повалення Ромула Августула й утворення на території Римської імперії першого германського королівства вважається закінченням історії Стародавнього світу. Запад рабовласницького ладу супроводжувався появою феодального суспільства, античне рабство зникло. Таким чином, історичне значення захоплення Риму варварами полягало в тому, що вони вдихнули в античну цивілізацію, яка гинула, нове життя й оновили виробничі засади. Крім цього, слід підкреслити ще один важливий урок античної історії й історії Давнього Риму зокрема: жодна імперія, якою б могутньою вона не була, не зможе вічно гнобити підкорені народи.

Минулого навчального року учні ознайомилися також із давньою історією України і мали можливість переконатися, що історія України є невід'ємною часткою всесвітньо-історичного процесу.

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідний параграф підручника.
2. Дати відповідь на запитання і завдання до нього.
3. Ознайомитись із основними електронними та Інтернет-ресурсами зі всесвітньої історії періоду Середньовіччя.
4. Підготувати інформацію про розпад Римської імперії на дві частини та передумови виникнення перших середньовічних держав.

УРОК 2

ВСТУП

Очікувані результати

Після цього уроку учні зможуть:

- визначати хронологічні межі та періодизацію Середньовіччя;
- називати закони історичного розвитку, характеризувати види історичних джерел;
- шукати інформацію з інформаційних ресурсів для опису подій та явищ зазначеного періоду;
- удосконалити навички роботи з історичними текстами, схемами і таблицями;
- пояснювати та застосовувати поняття: «Середньовіччя», «Середні віки», «цивілізація», «варвари».

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: комп'ютер або ноутбук, мультимедійний проектор та екран (мультимедійний комплекс), підручник, атлас, настінна карта, ілюстраційний матеріал.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ УРОКУ

Повідомлення теми та завдань уроку.

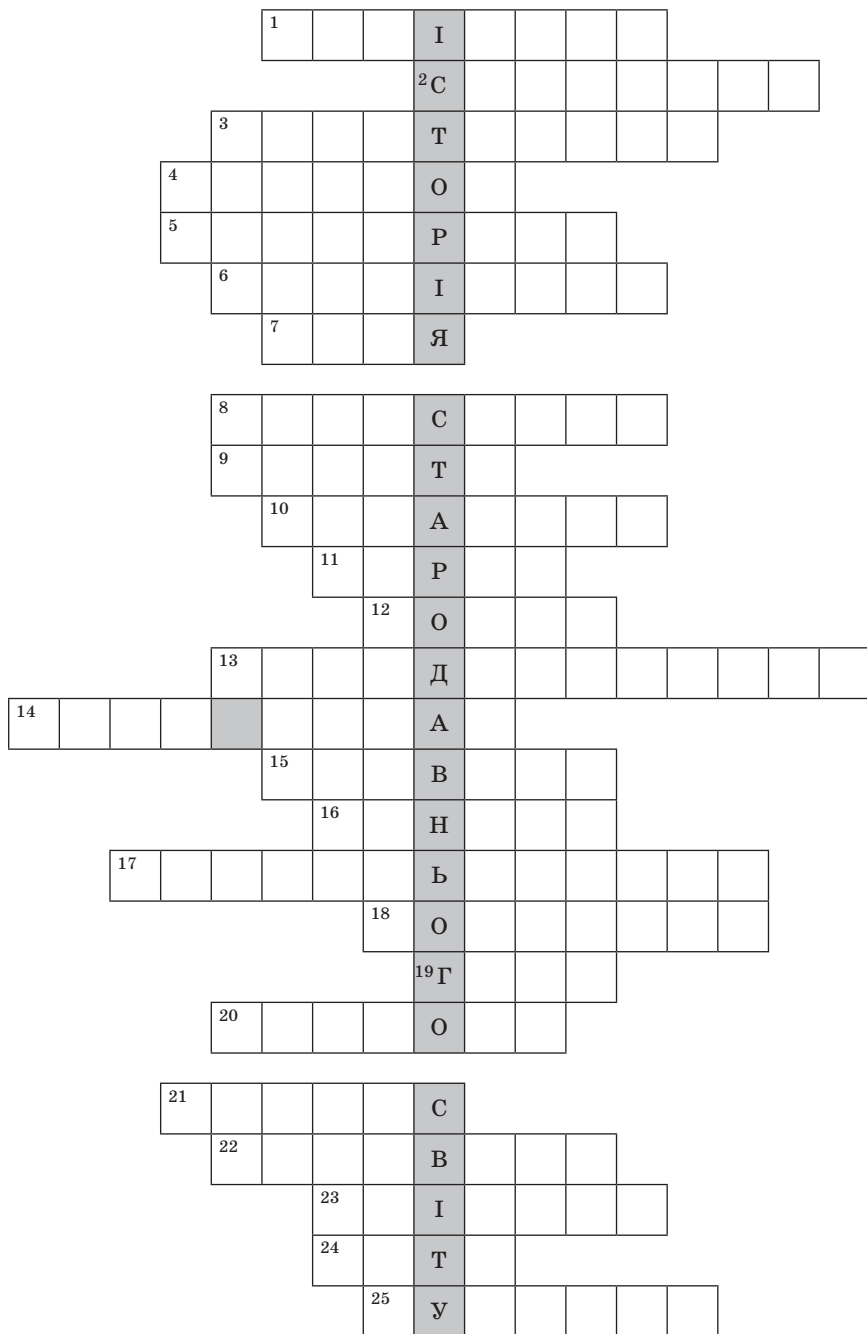
II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Метод «Мікрофон»

- ▼ Назвіть хронологічні рамки історії Стародавнього світу, основні події та історичні особи.

Робота в групах (кросворд)

1. Назва палацу на острові Крит, де перебував Мінотавр.
2. Назва, яку використовували візантійські історики щодо західних слов'ян у VI–VII ст. н. е.
3. Римський імператор, який запровадив християнство і заснував нову столицю.
4. Найбільш шанований правитель Ізраїльсько-Іудейського царства.
5. Вавилонський правитель, автор найдавнішої писемної збірки законів.

6. Творці однієї з найдавніших цивілізацій на території сучасної України у V–III тис. до н. е.
 7. Легендарне місто на узбережжі Малої Азії, з яким боролися греки-ахейці.
 8. Найбільш відомий македонський правитель, «повелитель світу».
 9. Жителів цього полісу вважали найкращими воїнами Давньої Греції.
 10. Єдине з семи чудес світу, яке збереглося до наших днів.
 11. Творець Перської держави, на честь якого названа перська грошова одиниця.
 12. Один із братів-близнюків, засновників Риму.
 13. Один із найдавніших представників людського роду, вперше знайдений біля річки в Німеччині.
 14. Давньоримський державний політичний і політичний діяч, полководець, творець нової системи літочислення.
 15. Люди, мову яких римляни не розуміли.
 16. Назва, яку використовували римські історики щодо слов'янських племен у I–II ст. н. е.
 17. Найдавніша людина сучасного типу, вперше знайдена в печерах Франції.
 18. Давньокитайський філософ.
 19. Назва племені, вторгнення якого започаткувало Велике переселення народів.
 20. Афіньський архонт, творець жорстоких законів.
 21. Бог життєвих сил природи і родючості, владика підземного світу в давніх єгиптян.
 22. Творець системи принципату в Давньому Римі, перший імператор.
 23. Місто в Давній Греції, де кожні чотири роки відбувалися ігри на честь богів.
 24. Назва, яку вживали візантійські історики щодо східних слов'ян у III–IV ст. н. е.
 25. Одна зі світових релігій, що виникла в Давній Індії [26, С. 1].
- Відповіді:* 1 лабіринт; 2 склавини; 3 Константин; 4 Соломон; 5 Хаммурапі; 6 трипільці; 7 Троя; 8 Александр; 9 Спарта; 10; піраміди; 11 Дарій; 12 Ромул; 13 неандерталець; 14 Юлій Цезар; 15 варвари; 16 венеди; 17 кроманьйонець; 18 Конфуцій; 19 гуни; 20 Драконт; 21 Озіріс; 22 Октавіан; 23 Олімпія; 24 анти; 25 буддизм.

Бесіда

1. Пригадайте, який період історії ви вивчали в 6-му класі.
2. Що вивчає наука історія?
3. З якими періодами історії ви уже познайомились?

4. Які події з історії Стародавнього світу вам запам'яталися? Чому?
5. Визначте хронологічні рамки історії Стародавнього світу.
6. Яка подія поклала край існуванню Римської імперії?
7. Чому, на думку вчених, із падінням Західної Римської імперії закінчується історія Стародавнього світу?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель готує учнів до роботи на уроці, пояснює назву періоду «Історія Середньовіччя» та називає його хронологічні межі (476–1492 рр.), знайомить учнів із загальними питаннями організації навчальної діяльності впродовж вивчення нового курсу й пропонує учням висловити свою думку щодо поняття історичного минулого та потреби його вивчення і поділу на періоди.

Робота в парах

- ▼ Подумавши одну хвилину, назвіть якомога більше імен героїв давньогрецьких міфів та подвиги, завдяки яким вони уславилися.

IV. СПРИЙНЯТТЯ ТА УСВІДОМЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Середньовіччя як етап у безперервності та цілісності історичного процесу

Учитель. Історичний розвиток відбувається за певними законами та ділиться на певні періоди, кожен з яких має свої особливості і своє значення. Італійські мислителі XIV–XVI ст. — просвітителі, історики — захоплюючись епохою Давньої Греції і Давнього Риму, прагнули відродити їхню культуру. Саме вони й назвали епоху між Античністю й Відродженням, тобто часом, у якому жили, Середніми віками.

Учитель демонструє на екрані умовну стрічку часу всесвітньої історії, показує на «стрічці часу» періоди історії Стародавнього світу, Середніх віків (що вивчатиметься у 7-му класі) та Нового часу.

Історія Стародавнього світу	Історія Середньовіччя	Всесвітня історія. Новий час		Новітня історія	
		I період. Кінець XV — друга половина XVIII ст.	II період. Кінець XVIII — XIX ст.	I період 1900–1939 рр.	II період від 1939 р. до наших днів
Від появи людини до розпаду Римської імперії (476 р.)	476–1492 рр. (до відкриття Х. Колумбом Америки)	I період. Кінець XV — друга половина XVIII ст.	II період. Кінець XVIII — XIX ст.	I період 1900–1939 рр.	II період від 1939 р. до наших днів
6 клас	7 клас	8 клас	9 клас	10 клас	11 клас

Учитель. Сучасне поняття періоду Середньовіччя — це час між 476 р. (занепад Західної Римської імперії) і до 1492 р., коли розпочалась епоха Великих географічних відкриттів. Часові рамки між історичними періодами доволі умовні.

Завдання

1. Визначте приблизний час існування періоду Стародавнього світу.
2. Підрахуйте, скільки тривав період Середніх віків і Нового часу.
3. Яку закономірність ви можете визначити?

Робота зі словником

Середні віки — термін, який уперше застосували італійські вчені в XV ст., намагаючись відокремити їхні часи (V–XV ст.) від епохи Античності, як час дикунства і варварства, коли було втрачено і забуто досягнення античної культури.

Учитель. Учені по-різному називають початок Середньовіччя. Одні дослідники датують його початок 325 роком, інші, як ми вже відзначали, називають 476 р., а деякі вважають, що доречною датою буде аж 800 рік.

Ми схилиємось до дати — 476 р., коли під ударами племен варварів упала Західна Римська імперія, а на території майбутньої України у V ст. було засновано місто Київ і закладено основи майбутньої державності.

Різні підходи існують також і щодо хронологічних меж завершення Середніх віків: крім року відкриття Америки (1492 р.) згадано 1649 — рік страти короля Англії Карла I, або навіть 1789 рік, коли відбулася Французька буржуазна революція.

Бесіда

1. Чому цей період називають Середньовіччям?
2. Чи можна їх уважати якимись проміжними (середніми) між високою культурою Стародавнього світу та початком Високого Відродження в Новий час?
3. Якими здобутками уславились Середні віки?
4. Які події відбулись у цей час?

Орієнтовні відповіді учнів: Хрестові походи, лицарі, арбалет, кінні турніри, любов до Прекрасної Дами.

Хронологічні межі й періодизація історії Середньовіччя

Учитель. Епоха Середньовіччя має свій неповторний вигляд, вона різноманітна в усіх проявах і залишила нам багатющу історичну спадщину.

Ця епоха поділяється на періоди:

- раннє Середньовіччя — V–IX ст. — час зародження нової епохи;
- зріле (високе) Середньовіччя — X–XIV ст. — пора розквіту епохи;
- пізнє Середньовіччя — XIV — кінець XV ст. — час занепаду, поступового визрівання елементів Нового часу.

Знайомство з основними історичними ресурсами: підручником, хрестоматією та Інтернет-ресурсами

Учитель демонструє підручник та хрестоматію з історії Середніх віків учням. При цьому він звертає їхню увагу на обкладинку, форзаци, умовні позначення, ілюстрації, документи. Акцентує увагу на змісті та структурі навчального матеріалу, на хронологічних рамках виучуваного періоду. За наявності комп'ютера та можливості підключення до Всесвітньої мережі Інтернет учитель демонструє семикласникам сайти, що дають можливість знаходити та опрацьовувати інформацію з історії Середньовіччя.

Перелік Інтернет-ресурсів з історії Середніх віків

1. Всесвітня історія <http://javot.net/history/index.htm> <http://improvisus.com/ua/vhid.html> Енциклопедія всесвітньої історії.
2. Всемирная история <http://www.world-history.ru> Особистості. Регіони. Країни. Народи.
3. Всемирная история в лицах <http://www.vivl.ru/> Сайт присвячено творцям світової історії, імена багатьох з яких дали назви цілим епохам.
4. Війни Середньовіччя <http://war1960.ru/mid/mid.html> Бої, битви та війни за багато століть (Стародавній світ, Середні віки).
5. Восточные славяне и великая степь <http://oldslav.chat.ru>
6. Країни світу: пізнай світ разом з нами http://svit.ukrinform.ua/world_history2.php Всесвітня історія. Видатні особистості. Сім чудес світу — для дітей середнього шкільного віку.
7. Средние века — <http://www.infbez.net/>
8. Страницы истории. Учебные материалы. <http://istorik.org/>
9. Глубины Средневековья <http://darktimes.ru/>
10. Древности восточных славян <http://histline.narod.ru/>
11. Публикации по норманской проблеме <http://janaberestova.narod.ru/normann.html>
12. Северная слава: викинги и скандинавский мир <http://norse.net.ru/>
13. Образование Киевской Руси <http://oldru.narod.ru/>

Робота зі словником

- ☑ **Історичні джерела** — це все, що містить інформацію про минуле та дає можливість вивчати минуле людства.

Бесіда

1. Завдяки чому ми дізнаємося про життя людей у далекому минулому?
2. Що ми називаємо історичним джерелом?
3. Які види історичних джерел вам відомі?

Робота з підручником

- ▼ Опрацювати матеріал підручника та заповнити таблицю.

Історичні джерела епохи Середньовіччя

Види історичних джерел	Письмові	Речові	Усні	Образотворчі

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАТЬ**Бесіда**

1. Пригадайте, хто першим застосував термін «Середні віки».
2. Дайте визначення цьому терміну.
3. Назвіть хронологічні рамки історії Середньовіччя.
4. На які періоди ділиться історія Середніх віків?
5. Пригадайте основні історичні джерела, за якими вивчають Середньовіччя.
6. Назвіть основні інформаційні ресурси для вивчення епохи Середньовіччя.
7. Які образи, символи ви пов'яжете з епохою Середньовіччя?

Творче завдання

- ▼ Використовуючи традиційні та електронні інформаційні ресурси (підручник, хрестоматія та пошук інформації в мережі Інтернет), підготуйте невелику розповідь на тему: «Епоха Середньовіччя: оцінка з погляду сучасності».

VI. ПІДСУМКИ УРОКУ

Учитель підбиває підсумки роботи учнів під час уроку та оцінює навчальні досягнення семикласників.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати відповідний параграф підручника.
2. Надати відповідь на запитання і завдання до параграфа.
3. За допомогою Інтернет-ресурсів знайти та занотувати цитати мислителів про значення Середніх віків.